

תנ"ך

לבתי ספר עצמאיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	—	קטע שלא נלמד	—	(3×6)	—	18	נקודות
פרק שני	—	עיון בתורה (בראשית ודברים עם מפרשים)	—	(10×4)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	עיון בנביאים ראשונים ואחרונים ובכתובים	—	(6×7)	—	42	נקודות
					—	100	נקודות סך הכול
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) תנ"ך שלם ונקי, בלי פירושים ובלי תוספות.
(2) ספר **במדבר** עם מפרשים: "מקראות גדולות".
- ד. הוראות מיוחדות: בפרק השלישי יש לענות על פי אחד הפרשנים: רש"י אנ מצודת דוד.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – קטע שלא נלמד (18 נקודות)

עיין במדבר, י"ג, ט"ז-כ"ט, וענה על שש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 3 נקודות).

שים לב: בתשובותיך אין להעתיק את דברי הפרשן. עליך לענות במילים שלך.

1. "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (פסוק ט"ז).
הסבר מה עשה משה, ומתי עשה זאת. ענה על פי רש"י ועל פי רשב"ם.
2. "עלו זה בנגב ועליתם את ההר" (פסוק י"ז).
על פי ספורנו, מה פירוש ההוראה של משה למרגלים "עלו זה בנגב"? מדוע הורה להם כך משה?
3. "הטובה הוא אם רעה" (פסוק י"ט).
הסבר את ההבדל בין הפירוש של רשב"ם ובין הפירוש של אבן עזרא (שבפירושו לפסוק י"ח) לבקשה זו של משה.
4. "והימים ימי בְּכּוּרֵי עֲנָבִים" (פסוק כ').
על פי ספורנו, מדוע ציינה זאת התורה?
5. "וחברון שבע שנים נבנתה לפני צֵעַן מִצְרַיִם" (פסוק כ"ב).
מה מקשה רש"י על דברים אלה, וכיצד הוא מיישב קושי זה?
6. "וילכו ויבאו" (פסוק כ"ו).
מהי התוכחה כלפי המרגלים הנלמדת ממילים אלה? הסבר על פי רש"י ועל פי אבן עזרא.
7. "עמלק יושב בארץ הנגב" (פסוק כ"ט).
לשם מה ציינו זאת המרגלים? ענה על פי רש"י ועל פי ספורנו (בפירושו לפסוק כ"ח).

פרק שני – עיון בתורה (בראשית ודברים עם מפרשים) (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 8-13 (לכל שאלה – 10 נקודות).

8. בראשית, ד', י'-י"ד

א. "דמי אחיך" (פסוק י').

מהו הקושי הלשוני בביטוי זה, וכיצד רש"י מיישב קושי זה? כתוב שתי תשובות. (3 נקודות)

ב. "גדול עֲוֹנִי מנשוא" (פסוק י"ג).

כיצד פירש רש"י דברים אלה, וכיצד פירש אותם רמב"ן? (4 נקודות)

ג. על פי פירוש רמב"ן לפסוק י"ג, הסבר את טענתו של קין בפסוק י"ד ואת בקשתו. (3 נקודות)

9. בראשית, י"ג, ז'-י"ג

א. רמב"ן (לפסוק ז'): "זוהי ריב' – ... ופחד אברם פן ישמע הכנעני והפריזי יושב הארץ כובד מקניהם ויגרשום, או יכו אותם לפי חרב ויקחו להם מקניהם ורכושם, כי ישיבת הארץ עתה להם לא לאברם...".

מדוע נאמר בפסוק ז' "והכנעני והפריזי אז יושב בארץ"? ענה לפי רש"י ולפי רמב"ן. (4 נקודות)

ב. "ויסע לוט מקדם" (פסוק י"א).

הסבר דברים אלה לפי הפשט ולפי הדרש בפירוש של רש"י. (3 נקודות)

ג. עיין בפסוקים י"ב-י"ג.

(1) על פי רש"י, לשם מה סיפרה התורה בפסוק י"ג על רשעותם של אנשי סדום?

(2) מה למד רש"י מן הכפילות "רעים" ו"חטאים" בפסוק י"ג?

(3 נקודות)

10. דברים, ב', ו'-י"ט

א. עיין בפסוקים ו'-ז'.

מה הורה ה' לבני ישראל לעשות בפסוק ו'? לפי פירוש רש"י לפסוק ז', מהו הטעם להוראה זו? (3 נקודות)

ב. רמב"ן (לפסוק ז'): "כי ה' אלקיך ברכך" – ... ולא הבינותי מהו "בכל מעשה ידך", כי ברכותם ברכות שמיים היו, והם לא יעשו בידיהם דבר שיתברך. ואולי ירמוז ב"מעשה ידך" שנתברך עימם צאן ומקנה אשר הוציאו ממצרים ויש להם עושר ומקנה וקניין משלל מצרים ומשלל עמלק, והכול נתברך בידם".

מהו הקושי של רמב"ן, ומהי תשובתו? (4 נקודות)

ג. "אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה" (פסוק ט').

"וקרבת מול בני עמון אל תצָרם ואל תתגר במלחמה" (פסוק י"ט).

על פי רש"י, מה ההבדל בין הציווי הנוגע לבני מואב ובין הציווי הנוגע לבני עמון? כיצד רש"י מדַיִק הבדל זה מלשון הפסוק, ומהו הטעם להבדל זה? (3 נקודות)

11. דברים, ז', י"ט-כ"ד

- א. "המסת... והאתת והמפתים והיד החזקה והזרע הנטויה" (פסוק י"ט).
 על פי רש"י, הסבר ארבע מן המילים המודגשות בקו. (4 נקודות)
- ב. "פן תרבה עליך חית השדה" (פסוק כ"ב).
 מהו הקושי של רש"י בנוגע לחשש זה, וכיצד הוא מיישב קושי זה? (3 נקודות)
- ג. "העמק דבר" (לפסוק כ"ד): "ונתן מלכיהם בידך" – גם זו עצה מן השמיים, שלא בנקל יתקבצו למלחמה כאשר יותן [יינתן] המלך בידך".
 על פי "העמק דבר", מהו הקשר בין ההבטחה "ונתן מלכיהם בידך" שבתחילת הפסוק ובין ההבטחה "לא יתיצב איש בפניך" שבהמשך הפסוק? (3 נקודות)

12. דברים, ג', ז'-י'

- א. "כי יסיתך... בסתר... הקרבים אליך או הרחקים..." (פסוקים ז'-ח').
 (1) מהו הקושי במילה "בסתר", וכיצד רש"י מיישב קושי זה?
 (2) מהי קושיית רש"י על המילים "הקרבים אליך או הרחקים", וכיצד הוא מיישב אותה?
 (4 נקודות)
- ב. בפסוק ט' נכתבו חמישה איסורים. על פי רש"י, הסבר ארבעה מהם. (4 נקודות)
- ג. "כי הרג תהרגנו" (פסוק י').
 על פי רש"י, מה לומדים מציווי זה? (2 נקודות)

13. דברים, י"ז, י"ד-כ'

- א. על פי דעת רבותינו המובאת ברמב"ן, מהי המצווה שנצטוו ישראל בפסוק י"ד, מתי מתחייבים במצווה זו, וכיצד מקיימים אותה? (4 נקודות)
- ב. "ככל הגוים אשר סביבתי" (פסוק י"ד).
 מה רמב"ן מקשה על דברים אלה, וכיצד הוא מיישב קושי זה? (3 נקודות)
- ג. "וכתב לו את משנה התורה" (פסוק י"ח).
 על פי שני הפירושים ברש"י, מה המלך מצווה לעשות? (3 נקודות)

פרק שלישי – עיון בנביאים ראשונים ואחרונים ובכתובים**(מלכים, ישעיהו, תרי עשר, תהלים)**

(42 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 14-16 ועל חמש מן השאלות 17-23 (לכל שאלה – 6 נקודות).

שים לב: בשאלות שבחרת, יש לענות על פי אחד הפרשנים: רש"י או מצודת דוד.

ענה על שתיים מן השאלות 14-16 (סך הכול – 12 נקודות).

14. מלכים א, א', י"א-כ"א**א.** עיין בפסוקים י"א-י"ב. מפני מה יעץ נתן הנביא לבת שבע למלט את נפשה ואת נפש בנה? (3 נקודות)**ב.** עיין בפסוק כ"א. מפני מה חששה בת שבע בדבריה "והייתי אני ובני שלמה חטאים"? (3 נקודות)**15. מלכים א, י"ח, א'-כ"ב****א.** עיין בפסוק א'. מדוע נצטווה אליהו להיראות אל אחאב? (2 נקודות)**ב. (1)** עיין בפסוק י"ג ובפסוק כ"ב. מהי הסתירה לכאורה בין שני הפסוקים, וכיצד מיישבים סתירה זו?**(2)** עיין בפסוק י"ט ובפסוק כ"ב. מהו ההבדל בין הנאמר בפסוק י"ט ובין הנאמר בפסוק כ"ב, ומהו ההסבר

להבדל זה?

(4 נקודות)

16. מלכים ב, ה', י"א-י"ג**א.** "ויקצף נעמן... וילך בחמה" (פסוקים י"א-י"ב).

הסבר את טענת נעמן בפסוק י"א ואת טענתו בפסוק י"ב. (4 נקודות)

ב. עיין בפסוק י"ג, והסבר כיצד עבדי נעמן שכנעו אותו לעשות כדברי אלישע. (2 נקודות)

ענה על חמש מן השאלות 17-23 (סך הכול – 30 נקודות).

17. ישעיה, ה', ח'-ט"ו

א. (1) עיין בפסוק ח'.

מהו החטא ומהי הסברה השגויה שעליהם הנביא מוכיח בפסוק זה?

(2) על פי פסוקים ט'-י', מהו העונש על חטא זה?

(3 נקודות)

ב. "הוי משכימי בבקר שִׁכְר יִרְדְּפוּ מאחרי בנשף יין ידליקם" (פסוק י"א).

(1) מה הם שני המעשים המתוארים בפסוק י"א?

(2) הסבר כיצד עקרון "מידה כנגד מידה" בא לידי ביטוי בעונש על מעשים אלה, המפורט בפסוק י"ד.

(3 נקודות)

18. ישעיה, י"ב, ה'-ו'

א. (1) "זמרו ה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ" (פסוק ה').

הסבר את הביטוי "כי גאות עשה".

(2) מלבי"ם (לפסוק ה'): "זמרו" – אבל עתה זמרו ותנו שבח לה' בייחוד על כי גאות עשה, ששם גאות הנזכר

אצל ה' מורה על שהתעלה מן ההנהגה הטבעיית אל הנהגה גבוהה ממנה נסיית, ולא כניסים שעשה בימים

הקודמים שלא נתפרסמו בכל חלקי היישוב רק לישראל לבד, כי עתה מודעת הנהגה זאת בכל הארץ, שגם

העמים יראו נפלאותיו ומופתיו".

על פי המלבי"ם, הסבר בעבור מה מזמרים, ומדוע נאמר בפסוק "בכל הארץ".

(4 נקודות)

ב. "צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל" (פסוק ו').

מצודת דוד: "צהלי" – ... והוא מקרא מסורס".

הסבר מהו מקרא מסורס, וכתוב את פירושו של מצודת דוד לפסוק ו'. (2 נקודות)

19. הושע, י"ד, ג'-ה'

א. "קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עֹן וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו" (פסוק ג').

הסבר שלושה מן הביטויים המסומנים בקו. (4 נקודות)

ב. "אהבם נדבה" (פסוק ה').

הסבר דברים אלה. (2 נקודות)

20. מיכה, ה', א'-ו'

- א. אל מי הנביא פונה בפסוק א' מדוע הנביא מכנה אותו "צעיר", ומיהו מושל ישראל שיצא ממנו? (3 נקודות)
- ב. "והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה'" (פסוק ו').
הסבר את המשל ואת הנמשל. (3 נקודות)

21. זכריה, ד', ב'-ז'

- א. "לא בחיל ולא בכח" (פסוק ו').
מה הקשר בין הדברים שראה זכריה בפסוקים ב'-ג' ובין המסר "לא בחיל ולא בכח"? (2 נקודות)
- ב. עיין בפסוק ז'.
(1) על מי מדובר בנבואה "והוציא את האבן הראשה", ומהי הנבואה?
(2) הסבר את המילים "תשאות חן חן לה".
(4 נקודות)

22. תהלים, ק'

- א. "מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ" (פסוק א').
(1) על פי המפרשים, מתי צריך לומר מזמור זה?
(2) על פי מלבי"ם, מהו הקשר בין שני החלקים של פסוק א'?
(3 נקודות)
- ב. "עבדו את ה' בשמחה... כי ה' הוא אלקים..." (פסוקים ב'-ג').
על פי רש"י ועל פי מלבי"ם, הסבר שתי סיבות לעבוד את ה' בשמחה. (3 נקודות)

23. תהלים, ק"ז

- חז"ל למדו מן הפסוקים במזמור ש"ארבעה צריכים להודות: יורדי ים, הולכי מדברות, מי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא".
א. בנוגע לשניים מתוך הארבעה נאמר במפרשים שהסכנה שהיו בה, באה בעקבות חטאם.
כתוב מי הם השניים האלה, והסבר מאילו שני פסוקים לומדים זאת המפרשים. (3 נקודות)
- ב. על אחד מן הארבעה נאמר "אֱלֹהִים". לפי רד"ק, מדוע דווקא הוא מכונה כך? (3 נקודות)

בהצלחה!